

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці II

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 3

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.
Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №8 від 31.08.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор з філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Живко Зінаїда – д.е.н, проф, професор кафедри менеджменту, Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна; *Коваленко Юлія* – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Завербний Андрій* – д.е.н, професор, професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна;

Вдовенко Наталія – д.е.н., професор, завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна; *Новіченко Людмила* – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Феньвеш Вероніка – габілітований доктор наук з галузі економіки, професор, Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габілітований доктор наук з галузі економіки, доцент, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина;

Дунай Анна – доктор філософії з галузі економіки, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, кафедра соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, професор, заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клузький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 3 (2023). 401 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsiensiensis. Economics

Tudományos folyóirat

3. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „B” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

*Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. augusztus 31-i 8. sz. jegyzőkönyv)*

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – *Prof. Dr. Bacsó Róbert*, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – *Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina*, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – *dr. Makarovics Viktória*, gazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – *dr. Loszkorih Gabriella*, PhD, tanszékvezető helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. RFKMF, Ukrajna; *Prof. Dr. Vnukova Natália* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszékének professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Zivko Zinaida* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Menedzsment Tanszék professzora, Lembergi Állami Belügyi Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Kovalenko Julia* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék professzora, Állami Adóegyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Bondárúk Tajiszija* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; *Prof. Dr. Záverbnij András* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Vdovenkó Natália* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; *dr. Novicsenko Ljudmila* – gazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; *Dr. habil. Fenyves Veronika* - PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Kontrolling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; *Dr. habil. Ing. Machová Renáta* – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; *Dr. Illés Bálint Csaba* - PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; *Dr. Dunai Anna* - PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; *Dr. Péti Márton* - PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet Kutatási, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; *Dr. Szász Levente* - PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 3. szám (2023). 401 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

A nyomtatott tömegetájékoztatói eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma

KB 25089-15029P 2021. november 8.

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 3

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Scientific Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The **journal** is included in Category "B" according to the "**List of scientific professional editions of Ukraine**, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 8 dated August 31, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* - Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Zinaida Zhyvko* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Management, Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, J. Selye University, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* - Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* - Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, department of geography and planning, corvinus university of budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 3 (2023) 401 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics." intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KV No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove, Zakarpattia region, Ukraine, 90202

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Вдовенко Н., Коваль В., Зось-Кіор М. Регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі	13
Ганусич В., Солнокі П. Кореляційний аналіз інфляції та безробіття в Україні та країнах Європейського союзу	25
Потокі Г., Лоскоріх Г., Перчі О. Виклики менеджменту мікро- та малих підприємств: статистичний аналіз в Україні та Угорщині	39
Толмейнер Г., Гашпар Ш., Товт М. Оцінка бережливості процесів вирощування молочних корів із розробкою математичної моделі	54
Нікош Б.-Р., Керестуш Г., Панкотай Ф.-М. Аналіз маркетингової діяльності угорських постачальників сфери розміщення та малих підприємств громадського харчування у соціальних мережах на основі Lean-принципів	65
Макларі Е. Економічне порівняння класичних автомобілів з електромобілями	75
Еперьські З. Енергетична економіка Угорщини та Австрії в умовах трансформації глобального середовища	86
Горват А-Б. Використання хмарних рішень та аналіз їх впливу на угорський малий та середній бізнес	101
Барабашне Карпаті Д., Чакне Філеп Ю. Компетенції студентів та очікування роботодавців щодо компетентностей у підготовці вчителів з економіки	112
Феєш Н. Стан української економіки під час епідемії коронавірусу	122
Мохачі М., Феньеш Г. Кар'єрні та сімейні плани студентів вищої освіти як фактори ризику для управління персоналом їхніх майбутніх роботодавців	140
Боджаар-Урбан Є., Барці Ю. Економічна ефективність інновацій в закладах культури: на прикладі музеїв	158
Череп А., Воронкова В., Андрюкайтене Р. Денисенко М. Соціально-економічна безпека у контексті міжнародного економічного клімату задля забезпечення конкурентоспроможності економіки	172
Череп О., Бехтер Л., Таболкін В. Методи безперервного професійного розвитку персоналу підприємств	180

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Бачо Р., Вірліч Ш. Аналіз бізнес-процесів компанії: досвід в Україні та міжнародна практика	188
Пойда-Носик Н., Неймет Е., Калман Б.-Г. Конативний підхід до формування фінансової особистості	201
Кучеркова С., Матвієнко Г. Державна підтримка та регуляторні заходи для розвитку штучного інтелекту в енергетичному секторі України	215
Будої Е. Деніч Е. Фінансова сміливість покоління Z	227
Кереші Л.-І., Максим Дьєрдьне Надь Т. Пенсійна система Угорщини: демографічні виклики та превентивні заходи для їх подолання	242
Огородник В., Варцаба В., Макарович В. Капітальні інвестиції в нерухомість України у сучасних реаліях	258
Піоноро Р., Шебештьє З. Інтегративний огляд критеріїв ранжування управління портфелем проєктів для розуміння процесу прийняття рішень	271
Олейнікова Л., Лищенко О. Європейський досвід формування механізмів зменшення адміністративного навантаження на платників податків	288

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Хомин П. Капітал і податкова політика: камо грядеши?	299
Вигівська І., Грицак О., Шебештьє Е. Організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку та аудиту операцій з інвестиційною нерухомістю	308
Фіреді-Філеп Ю., Варконіне Югас М. Облік доходів за національними та міжнародними стандартами в Угорщині	328
Кошіль А., Мельянова Л. Управлінська звітність в інформаційно-технологічному забезпеченні	338
Лоскоріх Г. Особливості професії податкового консультанта в Угорщині	345
Стащенко Ю., Гавриловський О. Міжнародний досвід з питань трансфертного ціноутворення	358
Борзан А., Кардош Б. Оцінка здобувачами викладання облікових дисциплін із застосуванням цифрових технологій	368
Товт Е., Вереш Д. Деякі особливості функціонування та управління церквами в Угорщині: облікові аспекти	382
Вимоги до оформлення публікацій	393

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Vdovenkó N., Kovály V., Zosz-Kior M. Vidékfejlesztés szabályozása a mezőgazdasági termékek import helyettesítésére, figyelembe véve a decentralizációt és a nemzetközi kereskedelem befolyását	13
Hanuszics V., Szolnoki P. Az infláció és a munkanélküliség közti korreláció elemzés Ukrajnában és az Európai Unió országaiban	25
Pataki G., Loszkorih G., Pércsi O. A mikro- és kisvállalkozások menedzsment kihívásai: statisztikai elemzés Ukrajnában és Magyarországon	39
Thalmeiner G., Gáspár S., Tóth M. A tejelő tehének nevelési folyamatainak takarékoságának értékelése matematikai modellezés segítségével	54
Nyikos B.-R., Keresztes G., Pankotay F.- M. A magyar szállásadók és vendéglátó kkv-k közösségi média marketing tevékenységének elemzése a LEAN elvek alapján	65
Maklári E. A hagyományos meghajtással működő és az elektromos autók gazdasági összehasonlítása	75
Eperjesi Z. Magyarország és Ausztria energiagazdasága az átalakulóban lévő globális környezetben	86
Horváth Á-B. A magyarországi KKV-k által alkalmazott felhő-alapú megoldások és annak hatásainak elemzése	101
Barabásné Kárpáti D., Csákné Filep Ju. Hallgatói kompetenciák és munkáltatói kompetenciaelvárások a közgazdásztanár-képzésben	112
Fejes N. Az Ukrán gazdaság helyzete a koronavírus-járvány idején	122
Mohácsi M., Fényes H. Felsőoktatási hallgatók karrier- és családtervei, mint kockázati tényezők jövőbeli munkaadók HR-menedzsmentje számára	140
Bodzsár-Urbán É., Bárczi Ju. A kulturális intézmények innovációinak gazdasági eredményessége: a múzeumok példáján	158
Cserep A., Voronkova V., Andrukájtene R, Deniszenkó M. Társadalmi-gazdasági biztonság a nemzetközi gazdasági környezet összefüggéseiben a gazdaság versenyképességének biztosításához	172
Cserep O., Behter L., Tabolkin V. A vállalati személyzet folyamatos szakmai fejlődésének módszerei	180

2. FEJEZET. PÉNZÜGY ÉS BANK

Bacsó R., Virlics S. A vállalat üzleti folyamatainak elemzése: Ukrajnai tapasztalat és nemzetközi gyakorlat	188
Poyda-Nosyk N., Németh E., Kálmán B.-G. A pénzügyi személyiség célzott vizsgálata három korcsoportban	201
Kucserková Sz., Mátvienko G. Állami támogatás és szabályozási intézkedések a mesterséges intelligencia fejlesztésére az ukrán energiaszektorban	215
Budai E. Denics E. A Z generáció pénzügyi bátorsága	227
Kőrössy L.-I., Makszim Györgyné Nagy T. Magyarország nyugdíjrendszere, demográfiai trendekből adódó kihívásai és az azokkal szembeni intézkedések	242
Ohorodnik V., Varcaba V., Makarovics V. Tőkebefektetések a jelenkori ukrajnai ingatlanpiacon	258
Pionório P., Sebestyén Z. A projektportfólió-kezelés rangsorolási kritériumainak integrált áttekintése a döntéshozatali folyamat megértéséhez	271
Olejnikova L., Licsenkó O. Európai tapasztalatok az adófizetők adminisztratív költségeit csökkentő mechanizmusok kialakításában	288

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Homin P. Tőke- és adópolitika: merre jár?	299
Vigivszka I., Hricák O., Sebestény E. Befektetési ingatlannal lebonyolított ügyletek könyvelésének, könyvvizsgálatának szervezési és módszertani támogatása	308
Füredi-Fülöp Ju., Várkonyiné Juhász M. Bevétel elszámolás a magyar nemzeti és a nemzetközi számviteli szabályozásban	328
Kosily A., Melyánkova L. Vezetői jelentéskészítés az információs technológiai támogatás rendszerében	338
Loszkorih G. Az adótanácsadói szakma sajátosságai Magyarországon	345
Sztasenkó J., Havrolovszkij O. Nemzetközi transzferárazási tapasztalat	358
Borzán A., Kardos B. A digitális módszerekkel támogatott számvitel tanítás hallgatói minősítése	368
Tóth E., Vörös Gy. Az egyházi működés és gazdálkodás néhány sajátossága Magyarországon: számviteli aspektusok	382
Publikációs követelmények	393

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Vdovenko N., Koval V., Zos-Kior M. Regulation of agricultural development for import substitution of agricultural products taking into account decentralization and impact of international trade	13
Hanusych V., Solnoki P. Correlational analysis of inflation and unemployment in Ukraine and the countries of the European Union	25
Pataki G., Loskorikh G., Perchy O. Managerial challenges for micro and small enterprises: statistical analysis in Ukraine and Hungary	39
Thalmeiner G., Gáspár S., Tóth M. Lean performance evaluation of dairy cow farming processes with mathematical model development	54
Nyikos B.-R., Keresztes G., Pankotay F.-M. Analysis of social media marketing activities of Hungarian accommodation providers and catering SME's from the aspect of lean principles	65
Maklári E. Economic comparison between conventionally powered and electric cars	75
Eperjesi Z. The energy economy of Hungary and Austria in the conditions of the transformation of the global environment	86
Horváth Á-B. Cloud-based solutions used by hungarian SMEs and analysis of its effects	101
Barabásné Kárpáti D., Csákné Filep Ju. Competences of students and expectations of employers regarding competencies in the training of teachers in economics.	112
Fejes N. The situation of the Ukrainian economy during the coronavirus pandemic	122
Mohácsi M., Fényes H. Career and Family Plans of Higher Education Students as Risk Factors for their future employers' HR Management	140
Bodzsár-Urbán É., Bárczi Ju. Economic efficiency of innovations in cultural institutions: the case of museums	158
Cherep A., Voronkova V., Andriukaitene R., Denysenko M. Socio-economic security in the context of the international economic climate to ensure the competitiveness of the economy	172
Cherep O., Bexhter L., Tabolkin V. Methods of continuous professional development of enterprise personnel	180

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Bacho R., Virlich S. Analysis of company's business processes: experience in Ukraine and international practices	188
Poyda-Nosyk N., Németh E., Kálmán B.-G. A conative approach to financial personality	201
Kucherkova S., Matvienko G. State support and regulatory measures for the development of artificial intelligence in the energy sector of Ukraine	215
Budai E., Denich E. The financial bravery of generation Z	227
Kőrössy L.-I., Makszim Györgyné Nagy T. Hungary's pension system: demographical challenges and preventive measures	242
Ohorodnyk V., Vartsaba V., Makarovych V. Real Estate Capital Investments in Ukraine in the Modern Realities	258
Pionório P., Sebestyén Z. An integrative review of project portfolio management ranking criteria - understanding better the decision-making process	271
Oleynikova L., Lyshchenko E. European experience of reducing the administrative burden on taxpayers	288

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Khomyn P. Capital and tax policy: Quo Vadis?	299
Vyhivska I., Hrytsak O., Shebeshten E. Organizational and methodological support for accounting and auditing of the investment real estate transactions	308
Füredi-Fülöp Ju., Várkonyiné Juhász M. Accounting of revenue in Hungarian national and international accounting regulations	328
Koshil A., Meliankova L. Managerial reporting in information technology support	338
Loskorikh G. Features of the tax consultant profession in Hungary	345
Stashenko Yu., Gavrylovskiy O. International experience in transfer pricing	358
Borzán A., Kardos B. Students' opinion of digital accounting teaching	368
Tóth E., Vörös Gy. Some features of church operation and management in Hungary: accounting aspects.	382
General requirements for manuscripts	393

DOI <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-3-345-357>
УДК 336.2

Габрієлла ЛОСКОРИХ

доктор філософії з обліку і оподаткування
заступниця завідувача кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
м. Берегове, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5402-7220

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЇ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТАНТА В УГОРЩИНІ

Анотація. У сучасних умовах інтенсивного розвитку економіки та глобалізації інтеграційних процесів професія податкового консультанта є вельми затребуваною. Збільшення складності податкових систем, постійні зміни, зокрема неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм і регулюючих вимог, перспективи гармонізації міжнародних податкових відносин створюють потребу в професійних консультаціях щодо питань оподаткування, які мають у подальшому сприяти економічному та соціальному розвитку суб'єктів господарювання. Ще у 2004 році Міністерством праці та соціальної політики України спільно із Спілкою податкових консультантів України затверджено кваліфікаційну характеристику професії «консультант з податків і зборів», але наразі механізм державного регулювання діяльності податкових консультантів відсутній. Питанням дослідження досвіду європейських країн саме в сфері податкового консультування увага достатньо не приділяється, хоча позитивна практика Угорщини щодо функціонування податкових консультантів є важливим аспектом при визначенні особливостей їх діяльності, який можна використовувати для удосконалення вітчизняної системи податкового консультування. В Угорщині професія податкового консультанта користується неабияким попитом, характеризується широким спектром наданих послуг і є конкурентоспроможною. У статті визначено теоретичні та практичні особливості професії податкового консультанта в Угорщині для імплементації основних міжнародних аспектів у розвиток вітчизняного ринку податкового консультування. Для того, щоб стати податковим консультантом в цій країні, потрібно мати вищу освіту в галузі обліку та оподаткування, крім того, необхідні глибокі знання податкового законодавства, досвід роботи та обов'язкове щорічне проходження підвищення кваліфікації. У дослідженні деталізовано особливості професії економічного спрямування в Угорщині. Визначено вимоги, які ставляться до податкового консультанта, податкового експерта та сертифікованого податкового експерта. Охарактеризовано інститут державного регулювання підвищення кваліфікації податкових консультантів в Угорщині та проаналізовано останні основні зміни у цій процедурі. Описано діяльність Угорської Асоціації Податкових Консультантів та Бухгалтерських Служб.

Ключові слова: податковий консультант, податковий експерт, оподаткування, податки, професія, консультації.

JEL Classification: H 22, H 25, L 84

Absztrakt. A modert intenzív gazdasági fejlődés és az integrációs folyamatok globalizálódása közepette az adótanácsadói szakma nagy keresletet mutat. Az adórendszer egyre bonyolultabbá válása, a folyamatos változások, különösen az egyes jogi normák és szabályozási követelmények következetlensége, valamint a nemzetközi adóügyi kapcsolatok harmonizációjának kilátásai igényt teremtenek a szakmai adótanácsadásra, amely további hozzájárulást jelent a gazdasági élet és a gazdasági egységek társadalmi fejlődésére. Még 2004-ben Ukrajna Munkaügyi és Szociálpolitikai

Minisztériuma az Ukrán Adótanácsadók Szakszervezetével együtt jóváhagyta az „adó- és illetéktanácsadó” szakma minősítését, de még mindig nincs pontosan meghatározva állami mechanizmus az adótanácsadói tevékenység törvényi szabályozására. Nem fordítanak kellő figyelmet az európai országok adótanácsadási tapasztalat kutatására, pedig a magyarországi adótanácsadói tevékenységgel kapcsolatos pozitív gyakorlat fontos szempont azok tevékenységük sajátosságainak meghatározásában, ami hasznosítható a hazai adótanácsadó rendszer fejlesztéséhez. Magyarországon az adótanácsadói szakma keresett, széles szolgáltatási körrel jellemezhető, versenyképes. A cikk meghatározza a magyarországi adótanácsadói szakma elméleti és gyakorlati sajátosságait a hazai adótanácsadói piac fejlesztésének főbb nemzetközi szempontjainak megvalósításához. Ahhoz, hogy Magyarországon adótanácsadó lehessen, a jelentkezőnek az adójogszabályok alapos ismeretek, munkatapasztalat és a kötelező éves szakmai továbbképzés mellett megfelelő felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie. A tanulmány részletezi a magyarországi gazdasági jellegű foglalkozások sajátosságait. Meghatározásra kerülnek az adótanácsadói, adószakértői és okleveles adószakértői szakma követelményei. A tanulmány megvizsgálja a magyarországi adótanácsadó-képzés állami szabályozását, és elemzi az eljárás legújabb jelentős változásait, továbbá ismerteti a Magyar Adótanácsadók és Könyvviteli Szolgáltatók Országos Egyesületnek tevékenységét.

Kulcsszavak: adótanácsadó, adószakértő, adóztatás, adó, szakma, konzultáció.

Abstract. In today's conditions of intensive economic development and globalization of integration processes, the profession of a tax consultant is quite in demand. The increasing complexity of tax systems, constant changes, in particular the inconsistency of individual legislative norms and regulatory requirements, the prospects of harmonization of international tax relations create a need for professional consultations on taxation issues, which should further contribute to the economic and social development of business entities. Back in 2004, the Ministry of Labor and Social Policy of Ukraine, together with the Union of Tax Consultants of Ukraine, approved the qualifications for the profession of "tax and fee consultant", but today there is no mechanism for state regulation of the activities of tax consultants. Not enough attention is paid to the issue of researching the experience of European countries specifically in the field of tax consulting, although the positive practice of Hungary regarding the functioning of tax consultants is an important aspect in determining the specifics of their activity, which can be used to improve the domestic system of tax consulting. In Hungary, the profession of tax consultant is in high demand, characterized by a wide range of services and is competitive. The article defines the theoretical and practical features of the tax consultant profession in Hungary for the implementation of the main international aspects in the development of the domestic tax consulting market. To become a tax consultant in this country, you need to have a relevant higher education. In addition, in-depth knowledge of tax legislation, work experience, and mandatory annual professional development are required. The study describes in detail the peculiarities of economic professions in Hungary. Requirements for a tax consultant, tax expert and certified tax expert are defined. The article describes the institute of state regulation of tax consultants' qualification improvement in Hungary and analyzes the latest major changes in this procedure. The activity of the Hungarian Association of Tax Consultants and Accounting Services is described.

Keywords: tax consultant, tax expert, taxation, taxes, profession, consultations.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток та глобалізація економічних процесів, запиту бізнес-середовища вимагають активного розвитку ринку податкового консультування. Наразі діяльність суб'єктів господарювання в аудиті, юридичній, адвокатській та обліковій сферах в Україні тісно пов'язана з послугами податкового консультування. Професія податкового консультанта визначається як досить нова, але з кожним днем вона набуває все більшої популярності і є перспективною не зважаючи на те, що інститут її регулювання

знаходиться лише на початковій стадії формування. Однак сучасні реалії не виділяють податкових консультантів в окрему професійну категорію фахівців, хоча ще у 2004 році Міністерством праці та соціальної політики України спільно із Спілкою податкових консультантів України затверджено кваліфікаційну характеристику професії «консультант з податків і зборів». Натомість у західних країнах професія «податковий консультант» з'явилася досить давно і наразі закономірно функціонує. Міжнародний досвід Угорщини демонструє, що ця професія слугує вагомим базисом економічного життя, адже вона є однією з найпрестижніших та високооплачуваних, зокрема специфіка та тенденції її розвитку посилюють роль інформаційних механізмів для побудови раціональної податкової стратегії бізнесу та безпосередньо впливають на ефективність фіскальної системи країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питання податкового консультування займалися наступні науковці: Ткачик Ф., Сисоєва І., Ізмайлов Я., Єгорова І., Брояков С. Окремі фрагментарні аспекти діяльності податкових консультантів у європейському просторі визначені у наукових доробках Соболевської К., Тучак Т., Панури Ю. і Безпалько І. Незважаючи на те, що сфера податкового консультування характеризується динамічним розвитком, наукові дослідження, присвячені питанням досвіду Угорщини щодо особливостей професії податкового консультанта, відсутні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вагомий внесок у розробку теоретичної проблематики щодо професії податкових консультантів було здійснено через низку сучасних економічних і наукових досліджень. Проте ця тема і надалі залишається інноваційною та малодослідженою, адже податкове консультування так і не врегульовано на вітчизняному законодавчому рівні, що актуалізує подальше здійснення досліджень у цьому напрямі. Європейський досвід, зокрема практика Угорщини, щодо функціонування податкових консультантів є важливим аспектом при визначенні особливостей їх діяльності, який можна використовувати для вітчизняної системи податкового консультування. Аналіз наукової літератури та вивчення практичного досвіду показало, що таким питанням саме в сфері податкового консультування увага практично не приділяється.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення теоретичних і практичних особливостей професії податкового консультанта в Угорщині для імплементації основних міжнародних аспектів у розвиток вітчизняного ринку податкового консультування, забезпечення відповідності підтримки економічного зростання і покращення фінансового добробуту населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податкове консультування це різновид професійної діяльності, націленої на співпрацю фахівця з питань оподаткування та клієнта щодо врегулювання різнобічних аспектів податкової політики, яка передбачає пошук оптимальних варіантів та гарантує законність їх реалізації [16].

Функціонування ринку підприємництва, на даний момент є неможливим без

оперативних управлінських рішень, в основі яких лежить використання широкого та змістовного спектру інформаційного простору. На основі цього поступово консультації почали набувати ринкових властивостей та послуги перетворилися на організований та технологічний бізнес, якого потребувало суспільство. Причинами цього насамперед стали чинники зовнішнього характеру, які базувались на високому державному рівні регулювання сфери економіки, оподаткування та обліку [15].

Сьогодні податкове консультування прийнято визначати як: процес взаємодії консультанта і клієнта, результатом якого є зміни у податковій політиці підприємства; різновид експертної допомоги клієнту під час вирішення завдання оптимізації оподаткування за умови постійних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі; послугу, що надається консультантом для запобігання виникненню у клієнта проблем у сфері оподаткування; метод освоєння наукових розробок, досягнень передового зарубіжного та вітчизняного досвіду стосовно питань, пов'язаних з оподаткуванням [13].

Податковий консультант - це професіонал у сфері економіки, який несе відповідальність за податкові зобов'язання іншої особи або компанії відповідно до норм діючого законодавства [5].

Податкові консультанти – це професіонали, які спеціалізуються на податковому праві та фінансовому консультуванні [8].

Безпалько І. стверджує, що для самого податкового консультанта консультування - це цікавий і перспективний вид бізнесу, оскільки тенденції щодо постійних змін та ускладнення системи оподаткування та податкового законодавства призводять до підвищення попиту на цей вид консалтингу [9].

Ізмайлов Я. та Єгорова І. [11] наголошують, що консультування з питань оподаткування належить до сфери права та економіки, водночас розв'язуючи проблеми управління фінансами підприємства

Погоджуємося із Соболевською К. і Тучак Т., які зазначають, що «податковий консультант – це експерт у сфері оподаткування, який є спеціалістом в юриспруденції, фінансах, економіці, бухгалтерії. Він націлений на кваліфіковане, системно-комплексне вирішення податкових завдань особливого призначення. Місія податкового консультанта – згуртувати команду і націлити її на рішення конкретних податкових завдань [14].

Оскільки професія податкового консультанта не є новою, європейська фінансова традиція засвідчує, що інститут фінансового консалтингу в Угорщині розвивається ще з 50-х років минулого сторіччя [12].

Відповідно до Уніфікованої системи класифікації професій (FEOR–08) [7] в Угорщині професія податкового консультанта відноситься до розділу 25 «Професії економічного спрямування», зокрема підрозділу 251 «Фінансові та бухгалтерські професії». У таблиці 1 визначені особливості професій економічного спрямування в Угорщині відповідно до FEOR–08.

Таблиця 1.

Особливості професій економічного спрямування в Угорщині відповідно до
 FEOR–08

Код	Професійна назва роботи	Опис діяльності	Основні завдання
2511	Фінансовий аналітик та інвестиційний консультант	Розробляє фінансові плани для суб'єктів господарювання і фізичних осіб, управляє фінансовими інвестиціями та виконує кількісний аналіз інформації, пов'язаної з фінансовими планами.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ формування та підтримка клієнтської бази; ✓ отримання інформації від клієнтів, необхідної для розробки фінансових планів та інвестиційних стратегій; ✓ складання, реалізація та аналіз фінансових стратегій і планів; ✓ купівля-продаж цінних паперів (акцій, облігацій) та інших інвестицій за дорученням клієнтів; ✓ аналіз та оцінювання даних щодо запланованих інвестицій, які стосуються цін, доходів, стабільності, інвестиційних ризиків та пов'язаних з ними економічних ефектів; ✓ моніторинг ефективності інвестицій, перегляд і зміна інвестиційних планів відповідно до потреб суспільства та ринку; ✓ безперервний аналіз основних економічних і фінансових змін з метою надання рекомендацій клієнтам щодо вибору відповідних інвестицій; ✓ надання рекомендацій та організація страхового покриття для клієнтів; ✓ підготовка усних і письмових звітів про економічні процеси та їх наслідки.
2512	Податковий консультант, податковий експерт	Здійснює консультаційну діяльність з питань податків, зборів та обов'язкових платежів, системи оподаткування, позовів про бюджетні відшкодування податків, зокрема здійснює представництво інтересів платника податків в якості експерта в податкових органах і судах.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ консультації, пов'язані з усіма видами податків, зборів, обов'язкових платежів, бюджетного відшкодування; ✓ посередництво щодо погашення податкових зобов'язань і захист прав платників податків; ✓ представництво інтересів клієнтів перед податковими органами та судами.
2513	Аудитор, бухгалтер, обліковий фахівець	Займається проєктуванням, організацією та управлінням облікових систем, вивчає та аналізує бухгалтерський облік і річну звітність окремих суб'єктів	<ul style="list-style-type: none"> ✓ перевірка достовірності та правильності складання балансу, звіту про фінансові результати та додатків до фінансової звітності, підтвердження достовірності балансу, контроль за дотриманням вимог законодавства та установчих документів (статуту), формування висновків щодо річної фінансової звітності;

Код	Професійна назва роботи	Опис діяльності	Основні завдання
		господарювання та фізичних осіб, за результатами аналізу готує письмові звіти й експертні висновки.	<ul style="list-style-type: none">✓ перевірка та контроль консолідованої (зведеної) річної звітності;✓ контроль за передатним балансом майна підприємства при його реорганізації, експертиза оцінки;✓ аналіз, перевірка, формування висновків та підтвердження достовірності бізнес-розрахунків і операцій з гудвілом;✓ консультування щодо питань бюджетування, бухгалтерського контролю та інших облікових політик і систем, а також проєктування та впровадження цих систем;✓ формування та завірення фінансової звітності для керівництва, власників та інших органів відповідно до законодавства;✓ прогнозування прибутку й бюджетування, а також складання відповідних форм звітності;✓ перевірка облікових реєстрів й бухгалтерської документації;✓ перевірка та інформування керівництва щодо фінансових аспектів продуктивності, запасів, реалізації, нових видів продукції тощо;✓ формування системи визначення собівартості продукції та послуг і контроль за нею.
2514	Контролер	Здійснює управлінську, регулюючу та наглядову діяльність відповідно до стратегічних й оперативних цілей, виконує функцію внутрішнього консультанта поряд з керівництвом.	<ul style="list-style-type: none">✓ визначення точок вимірювання, методів вимірювання та їх засобів в організаційних процесах;✓ перевірка відповідності та точності вимірвальних методів;✓ участь разом з обліковими фахівцями у формуванні та управлінні обліковою системою, контролі й аналізі за процесами, які сприяють досягненню цілей управлінського обліку;✓ аналіз та оцінка ефективності капітальних вкладень, закупівель, цін, обсягів, складу, майна, грошових потоків, витрат, фінансових результатів, покриття та відхилень;✓ включення отриманих за результатами аналізу та оцінки висновків у відповідні звіти;✓ підготовка управлінських звітів;✓ проведення аналізу ризиків;✓ узгодження роботи керівників і проєктувальників.

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Отож, основною функцією податкового консультанта є посередництво між платниками податків і податковими органами, адже його робота пов'язана з широким спектром завдань починаючи від нарахування податків і зборів, визначення бюджетної підтримки, вибору вигідної системи оподаткування, закінчуючи поданням податкових декларацій і захистом інтересів клієнта.

В Угорщині державне регулювання діяльності податкових консультантів здійснюється на підставі Постанову Уряду Про реєстрацію та підвищення кваліфікації податкових консультантів, податкових експертів і сертифікованих податкових експертів від 20.12.2018 № 263/2018 [3], Закону про порядок оподаткування CL від 2017 року [2], Закону про загальні правила початку та продовження здійснення службової діяльності LXXVI. від 2009 р. [1].

В Угорщині надавати послуги податкового консультанта можуть юридичні і фізичні особи. Юридична особа або інша організація без статусу юридичної особи може займатися діяльністю податкових консультантів, податкових експертів або сертифікованих податкових експертів, якщо хоча б один із її членів або працівників відповідає вимогам, що ставляться до них згідно норм законодавства (вища освіта, професійна кваліфікації та досвід роботи). Фізичні особи, які хочуть займатися консультативною діяльністю мають зареєструватися в Реєстрі податкових консультантів, податкових експертів або сертифікованих податкових експертів. Заяву про реєстрацію податкових консультантів, податкових експертів і сертифікованих податкових експертів потрібно подавати окремо.

Відповідно до заяви, особа, яка є податковим консультантом, податковим експертом або сертифікованим податковим експертом, повинна бути включена до Реєстру податкових консультантів, податкових експертів та сертифікованих податкових експертів з врахування наступних вимог:

- 1) відсутність судимості,
- 2) не перебуває під заборобою займатися професійною діяльністю що відповідає роботі та вимагає економічної, фінансово-бухгалтерської або юридичної кваліфікації,
- 3) має професійну кваліфікацію та досвід роботи (останній для сертифікованих податкових експертів),
- 4) підтвердження проходження підвищення кваліфікації протягом 12 місяців року, що передує звітному [2].

Як видно із вище зазначеного, в Угорщині окремо розглядають професії податкового консультанта, податкового експерта та сертифікованого податкового експерта. Хоча, на перший погляд існує низка схожості між ними, однак їх не доцільно відносити до однієї категорії, адже до них застосовують різні вимоги (таблиця 2).

Для отримання сертифіката податкового консультанта необхідно пройти курс навчання на податкового консультанта, який триває зазвичай 2 роки. Однак основною вимогою є наявність вищої освіти. Професія податкового експерта вимагає вищого рівня знань, оскільки після проходження навчання та отримання сертифікату податкового консультанта потрібен трирічний досвід практичної

роботи. Сертифіковані податкові експерти мають особливо високий рівень знань в окремих сегментах різних податкових напрямків.

Таблиця 2.

Вимоги до професій податкового консультанта, податкового експерта та сертифікованого податкового експерта

Назва професії	Вимоги
Податковий консультант	1. Вища освіта. 2. Професійна кваліфікація податкового консультанта.
Податковий експерт	1. Вища освіта. 2. Професійна кваліфікація податкового консультанта, фінансового консультанта або аудитора. 3. Досвід професійної роботи у сфері податкового або фінансового консультування не менше як 3 роки.
Сертифікований податковий експерт	1. Вища освіта. 2. Професійна кваліфікація дипломованого податкового експерта.

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

Зареєстрований податковий консультант, податковий експерт та сертифікований податковий експерт зобов'язаний брати участь у підвищенні кваліфікації за тією галуззю, за якою вона значиться в реєстрі осіб, які здійснюють діяльність. Інститут державного регулювання процедури підвищення кваліфікації податкових консультантів в Угорщині за період свого існування пройшов низку змін і доповнень.

Протягом 2008-2017 рр. діяльність податкових консультантів, податкових експертів і сертифікованих податкових експертів регулював Наказ Міністерства фінансів Угорщини «Про вимоги щодо включення до реєстру податкових консультантів, податкових експертів і сертифікованих податкових експертів, про умови видачі та анулювання дозволів на здійснення діяльності податкового консультанта, податкового експерта і сертифікованого податкового експерта, а також про ведення відповідного реєстру та правила підвищення кваліфікації осіб, які зареєстровані в реєстрі» від 30.08.2008 № 26/2008 [6].

У зв'язку зі скороченням бюрократії в адміністративному управлінні, процедуру попереднього дозволу, необхідну для реєстрації раніше, було замінено процедурою подання заяви. Новий наказ Міністерства економіки Угорщини від 22.12.2017 № 45/2017, який набрав чинності 01 січня 2018 р. і прийшов на зміну своєму попереднику, стосувався насамперед реєстрації та підвищення кваліфікації податкових консультантів, податкових експертів та сертифікованих податкових експертів.

Внаслідок зміни правового середовища щодо правил реєстрації та підвищення кваліфікації знову стало необхідно повторно регулювати ці процеси на рівні уряду. Таким чином, з дією від 1 січня 2019 року скасовано Наказ Міністерства економіки Угорщини від 22.12.2017 № 45/2017 та введено в дію Постанову Уряду № 263/2018 (надалі - Постанова) без жодних змін у процедурних правилах, що містилися в попередньому нормативно-правовому акті. Таким чином, після опублікування Постанови зазначені положення

залишилися незмінними. З 01 січня 2020 року у вищезазначеній Постанові оновили правила підвищення кваліфікації фахівців з оподаткування, щоб зменшити адміністративне навантаження на осіб, які зобов'язані його проходити, і водночас зробити систему підвищення кваліфікації простішою та прозорішою [6].

Основні зміни у процедурі підвищення кваліфікації податкових консультантів в Угорщині визначено у таблиці 3.

Таблиця 3.

Основні зміни у процедурі підвищення кваліфікації податкових консультантів

Основні елементи	Було (до 31.12.2019)	Стало (від 01.01.2020)
Період підвищення кваліфікації	5 років (починається з дати реєстрації)	1 рік (починається завжди з 01 січня)
Кількість кредитних балів, які необхідно отримати	100 кредитних балів	20 кредитних балів
Форми підвищення кваліфікації	програми підвищення кваліфікації, фінансові професійні курси навчання, здобуття ступеня доктора наук	програми підвищення кваліфікації, членство у відповідній професійній організації
Звітування про проходження підвищення кваліфікації	особа, яка пройшла підвищення кваліфікації, зобов'язана звітувати про це уповноваженому органу	центр підвищення кваліфікації самостійно звітує уповноваженому органу про особу, яка пройшла відповідне підвищення кваліфікації
Звільнення від підвищення кваліфікації	немає такої можливості	наявна така можливість, при настанні певних обставин і їх документального підтвердження
Наявність зобов'язань попереднього виконання	немає	є
Повторна реєстрація після припинення діяльності	отримання принаймні 100 кредитних балів за період припинення (зі 100 кредитних балів, хоча б 10 кредитних балів в сукупності за 12 місяців до початку повторної реєстрації)	отримання 20 кредитних балів за 12 місяців, що передують початку повторної реєстрації

Джерело: сформовано автором на основі [3], [6].

За результатами аналізу нормативно-правової бази Угорщини можна виділити наступні особливості щодо підвищення кваліфікації податкових консультантів, податкових експертів і сертифікованих податкових експертів:

1) період підвищення кваліфікації триває один рік - з 1 січня по 31 грудня включно, протягом якого претендентам необхідно набрати 20 кредитних балів (якщо набирається сукупно більша кількість балів, то їх не перезараховують на наступний рік);

2) якщо підвищення кваліфікації здійснюється декілька разів на одній і тій же програмі курсу (враховуючи онлайн-версію), то зарахування кредитів відбувається лише один раз;

3) 20 кредитних балів можна отримати, пройшовши й успішно завершивши відповідні програми підвищення кваліфікації, а максимум 2 кредитні бали додатково щороку можна отримати за членство в професійних організаціях;

4) звільнення від підвищення кваліфікації можливе лише терміном на 1 рік при наявності довідки про неможливість виконання програми підвищення кваліфікації. Заява про наміри звільнення подається до 31 березня відповідного року на адресу Центру кваліфікації, вказану на сайті урядового порталу. Два роки підряд правом на звільнення від проходження підвищення кваліфікації не можна користуватися.

5) центри підвищення кваліфікації самостійно повідомляють Міністерству фінансів Угорщини про участь у програмах підвищення кваліфікації податкових консультантів, податкових радників і сертифікованих податкових експертів, і, таким чином, учасникам не потрібно надсилати сертифікати про підтвердження проходження окремо (необхідність виникає лише у разі можливого узгодження персональних даних).

Щодо членства у професійних організаціях, то в Угорщині однією з найбільших є Угорська Асоціація Податкових Консультантів та Бухгалтерських Служб (надалі – Асоціація), яка заснована у 1990 році, а з 2013 року функціонує як акредитована Міністерством фінансів професійна організація. Разом із членами – більше 1000 бухгалтерськими підприємствами – Асоціація стала однією із найбільших професійних форумів у країні, здійснюючи свою діяльність на добровільних засадах [4].

Членами асоціації є переважно компанії та приватні суб'єкти господарювання, які надають бухгалтерські, податкові консультаційні та експертні послуги малим і мікропідприємствам. Фізичні особи можуть бути членами Асоціації, якщо надають податкові консультації або бухгалтерські послуги. Юридичні особи, товариства без створення юридичної особи та фізичні особи-підприємці, можуть бути членами Асоціації у тому випадку, якщо вони займаються професійною діяльністю у сфері бухгалтерського обліку та податкового консультування.

Метою Асоціації є захист інтересів своїх членів, а також загалом професій, які вони представляють, формулювання та передача думки членства стосовно регулювання у цій галузі компетентним особам. Крім цього, вона прагне підвищувати рівень бухгалтерської та податкової роботи та впливати на

підприємницьке середовище, що виходить за межі її власного кола. Окрім загальних інтересів Асоціація також надає низку корисних практичних послуг своїм учасникам, у тому числі і через власні регіональні представництва, за умови щорічної сплати членських внесків:

- участь у програмах підвищення кваліфікації;
- участь в лекціях, проходження яких є обов'язковою умовою підвищення кваліфікації аудиторів;
- доступ до корисних онлайн-матеріалів і відео-курсів необхідних для підвищення кваліфікації;
- участь у заходах різного характеру;
- страхування цивільної відповідальності бухгалтерів і податкових консультантів;
- професійні рекомендації через закриту розсилку та форум;
- рекламування діяльності членів на сайті.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Професія податкового консультанта в Угорщині відіграє важливу роль у допомозі суб'єктам господарювання і фізичним особам щодо вирішення питань, пов'язаних з оподаткуванням. На основі проведеного дослідження можна констатувати, що ключовими аспектами професії податкового консультанта в Угорщині є наступні:

- професійні компетентності: податкові консультанти мають глибокі знання у сфері податкового законодавства. Вони володіють якісними професійними компетентностями, розуміють складність і мінливість податкової системи, допомагають клієнтам визначити їх податкові обов'язки та оптимізувати їх оподаткування.

- забезпечення виконання податкових обов'язків: податкові консультанти надають клієнтам практичні поради з питань, пов'язаних зі складними процедурами обліку, складанням податкових декларацій та виконанням інших податкових обов'язків. Це допомагає знівелювати та/або уникнути помилки та недорозрахунки і забезпечує дотримання норм діючого законодавства.

- оптимізація податкового навантаження: податкові консультанти допомагають клієнтам знайти легальні способи зниження їх податкового навантаження у тому числі шляхом планування та прогнозування. Вони аналізують ситуацію клієнта, співставляють її з ринковими можливостями, шукають відповідні податкові пільги, знижки та стратегії, що дозволяють максимально скористатися перевагами податкової системи при мінімальних затратах.

- попередження податкових ризиків: неправильна інтерпретація складних податкових норм може призвести до податкових проблем, штрафів і перевірок з боку органів податкової служби. Податкові консультанти допомагають клієнтам уникнути таких ризиків, надаючи їм правильні, достовірні та актуальні поради.

- актуалізація знань: податкові консультанти відслідковують останні податкові зміни та постійно підвищують рівень свої знань, щоб залишатися в курсі актуальних вимог і можливостей в сфері оподаткування. Вони повинні вміти аналізувати фінансові операції і судову практику з різних напрямів

діяльності з метою надання послуг якісної правової та податкової допомоги.

Важливо відзначити, що податкові консультанти в Угорщині повинні мати вищу освіту, професійну кваліфікацію, досвід роботи, щорічно підвищувати свою кваліфікацію, умови якої закріплено у державних нормах, дотримуватися професійної етики та зобов'язань перед клієнтами і норм діючого законодавства країни. Перспективами подальших досліджень є порівняльний аналіз ринку податкового консультування в європейських країнах.

Список використаних джерел

1. 2009. évi LXXVI. törvény a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900076.tv>
2. 2017. évi CL. Törvény az adózás rendjéről. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1700150.tv>
3. 263/2018. (XII. 20.) Korm. Rendelet az adótanácsadók, adószakértők és okleveles adószakértők nyilvántartásba vételéről és továbbképzéséről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1800263.KOR>
4. A Magyar Adótanácsadók és Könyvviteli Szolgáltatók Országos Egyesülete. URL: <https://www.adokamara.hu/bemutatkozas.html>
5. Adótanácsadó - mi ez, meghatározása és fogalma. 2021. Economy. Wiki.com. URL: <https://hu.economy-pedia.com/11030249-tax-consultant>
6. Az adótanácsadói, adószakértői és okleveles adószakértői kötelező szakmai továbbképzések teljesítésének változásai. URL: <https://ado.hu/ado/az-adotanacsadói-adoszakertoi-es-okleveles-adoszakertoi-kotelezo-szakmai-tovabbkepzesek-teljesitesenek-valtozasai/>
7. Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere (FEOR–08). URL: <https://www.ksh.hu/docs/szolgaltatasok/hun/feor08/feorlista.html>
8. What Is a Tax Consultant, and What Do They Do? URL: <https://smartasset.com/financial-advisor/what-is-tax-consultant>
9. Безпалько І.Р. Теоретико-методичні засади податкового консультування в Україні. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4543> (дата звернення: 10.05.2023)
10. Брояков С. В. Система принципів податкового консультування. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 4(32) Vol. 2. С. 14–18. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/18> (дата звернення: 02.05.2023)
11. Ізмайлов Я. О., Єгорова І. Г. Шляхи вирішення проблем податкового консультування в Україні з використанням досвіду зарубіжних країн. *Бізнес Інформ*. 2020. №7. С. 262–269. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-262-269> (дата звернення: 03.05.2023)
12. Панура Ю. В. До питання податкового консультування. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Сер.: Економіка. Вип. № 1, 2019. С. 138-142. DOI:10.31339/2313-8114-2019-1(11)-138-142 (дата звернення: 10.05.2023)
13. Сисоєва І.М. Зарубіжний досвід податкового консультування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 923–926. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/183.pdf> (дата звернення: 03.05.2023)
14. Соболевська, К., & Тучак, Т. (2021). СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЇ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТАНТА. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v1.32> (дата звернення: 05.05.2023)
15. Спілка податкових консультантів України: веб-сайт. URL: <https://www.taxadvisers.org.ua/> (дата звернення: 01.05.2023)
16. Ткачик Ф. П. Організаційно-правове забезпечення податкового консультування в Україні, Польщі та Чехії. *Світ фінансів*. 2014. Вип. 3. С. 155-163. URL: f.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/834/842 (дата звернення: 01.05.2023)

References

1. 2009. évi LXXVI. törvény a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900076.tv> [in Hungarian]
2. 2017. évi CL. Törvény az adózás rendjéről. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1700150.tv> [in Hungarian]
3. 263/2018. (XII. 20.) Korm. Rendelet az adótanácsadók, adószakértők és okleveles adószakértők nyilvántartásba vételéről és továbbképzéséről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1800263.KOR> [in Hungarian]
4. A Magyar Adótanácsadók és Könyvviteli Szolgáltatók Országos Egyesülete. URL: <https://www.adokamara.hu/bemutakozas.html> [in Hungarian]
5. Adótanácsadó - mi ez, meghatározása és fogalma. 2021. Economy. Wiki.com. URL: <https://hu.economy-pedia.com/11030249-tax-consultant> [in Hungarian]
6. Az adótanácsadói, adószakértői és okleveles adószakértői kötelező szakmai továbbképzések teljesítésének változásai. URL: <https://ado.hu/ado/az-adotanacsadói-adószakértői-es-okleveles-adószakértői-kötelező-szakmai-továbbképzések-teljesítésének-változásai/> [in Hungarian]
7. Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere (FEOR–08). URL: <https://www.ksh.hu/docs/szolgaltatasok/hun/feor08/feorlista.html> [in Hungarian]
8. What Is a Tax Consultant, and What Do They Do? URL: <https://smartasset.com/financial-advisor/what-is-tax-consultant> [in English]
9. Bezpalko I.R. Teoretyko-metodychni zasady podatkovoho konsultuvannia v Ukraini [Theoretical and methodological principles of tax consulting in Ukraine]. Efektyvna ekonomika. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4543> [in Ukrainian]
10. Broiakov S. V. (2020). Systema pryntsyviv podatkovoho konsultuvannia [System of principles of tax consulting]. Knowledge, Education, Law, Management. № 4(32) Vol. 2, 14–18. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/18> [in Ukrainian]
11. Izmailov Ya. O., Yehorova I. H. (2020). Shliakhy vyrishennia problem podatkovoho konsultuvannia v Ukraini z vykorystanniam dosvidu zarubizhnykh krain [Ways to solve the problems of tax consulting in Ukraine using the experience of foreign countries]. Biznes Inform, №7, 262–269. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-262-269> [in Ukrainian]
12. Panura Yu. V. (2019). Do pytannia podatkovoho konsultuvannia [To the issue of tax consulting]. Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Ser.: Ekonomika. Issue 1, 138-142. DOI:10.31339/2313-8114-2019-1(11)-138-142 [in Ukrainian]
13. Sysoieva I.M. (2017). Zarubizhnyi dosvid podatkovoho konsultuvannia [Foreign experience of tax consulting]. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. № 16, 923–926. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/183.pdf> [in Ukrainian]
14. Sobolevska, K., & Tuchak, T. (2021). SPETSIFYKA PROFESII PODATKOVHO KONSULTANTA [SPECIFICITY OF THE TAX CONSULTANT PROFESSION]. Zbirnyk naukovykh prats ΛOHOΣ. <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v1.32> [in Ukrainian]
15. Spilka podatkovykh konsultantiv Ukrainy: veb-sait. URL: <https://www.taxadvisers.org.ua/> [in Ukrainian]
16. Tkachyk F. P. (2014). Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia podatkovoho konsultuvannia v Ukraini, Polshchi ta Chekhii [Organizational and legal provision of tax consulting in Ukraine, Poland and the Czech Republic.]. Svit finansiv, issue 3, 155-163. URL: f.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/834/842 [in Ukrainian]

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 3 (2023). 401 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту
Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №25089-15029P від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.
Адреса: 90200 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.
Офіційний сайт наукового журналу:
<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.09.2023.
Шрифт «Times New Roman».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м².
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 27,46.Формат 70x100/16.
Замовл. №456. Тираж 50.